

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput II. De Opusculis in libris secundo et tertio contentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

A placere Domino Deo, et sequi vestigia et paupertatem suam, faciatis cum benedictione Domini Dei, et mea obedientia. Et si tibi est necessarium propter animam tuam, aut aliam consolationem tuam, et vis, Leo mi, venire ad me, veni. Vale in Christo.

exarata: de
destinata ad
Jacobam alibi
actum est.

27 De causa hanc scribendi epistolam Waddingus satis verisimiliter hæc annotavit: Quantum (inquit) ex hac breviscula et simplici epistola potui colligere, Leo, beati Viri socius intimior, aliqualem passus est spiritus molestiam. Quem ut suaviter veluti materna teneritudine Vir sanctus instruxit, et in religioso aliquo cœnobio ad animæ quietem reliquit, timens satanæ astutias, et absentis filii periculum, his eum verbis compellavit. Sic ipse, omnino verisimiliter. Forsitan ea spiritus molestia fuerint inanes causa in rebus agendis scrupuli, quos sanctus Pater tum suis per viam consilii, tum hac epistola exinere volens, suavit, ut ille, quodcumque Deo placere judicaret, secure faceret (noverat enim Leonem, virum esse timoratorem) aut, si vel sic hæsitaret, consilii causa ad se veniret, si vellet. Ultima ex septemdecim Epistolis, inscripta est Dominæ Jacobæ de Septisoliis, de qua cum pluribus egerim in Commentarij prævio § 27, hic nihil annotabo. Porro, qui laudatas litteras legerit, in earundem Auctore eximium divini honoris, proximique salutis zelum luculenter agnoscat.

B

Aliquot alia

28 Post memoratas epistolas, quas septemdecim numerat, Waddingus subdit aliquot Opuscula, quæ solum breviter recensere. Primum inscribitur: Verba sacræ admonitionis B. Patris Francisci ad omnes fratres suos; quo titulo aut illud apud omnes venire. Secundum, quod multo brevius est, ac pauca in priori commendata repetit, præfixum titulum habet: Verba B. Patris N. Francisci ad humilitatem, obedientiam, devotionem et patientiam inducentia. Tertio titulus est: De virtutibus, quibus decorata fuit S. Virgo, et debet esse sancta anima. Monet tamen Waddingus, hunc titulum in unico dumtaxat duorum codicum Assisiensium, in quibus hoc Opusculum legitur velut separatim ab eo, quod Verba sacræ admonitionis dicitur, a se reperiuntur; nam in altero codice nullum eidem titulum præfixum esse; in Speculo vero vitæ S. Francisci hunc: Salutatio virtutum; ac denique Opusculum illud etiam memorari a Pisano et Marco Ulyssiponensi, sed alteri, quod primo loco hic recensui, insertum. Assisiensi codici addere potuisset Marianum Florentinum, num. 2 relatum, qui eundem titulum recitat; verum tamen, quem habet Speculum, nempe editionis Bosquieri, magis congruit Opusculo, in quo virtutes quidem salutantur, sed nulla fit de sancta Virgine Maria mentio.

C

ejusdem Sancti Opuscula.

29 Sequitur Opusculum De vera et perfecta lætitia Fratrum Minorum, quam Sanctus in hilari patientia atque omnis generis opprobriorum et afflictionum tolerantia reponit. Subduntur Expositio beati patris super Orationem Dominicam, quæ pia ejusdem Orationis paraphrasis est; deinde Laus Domini Dei altissimi, quam ipsiusmet S. Francisci manu scriptam, in ejusdemque conventu Assisiensi assertam, et a se diligenter inspectam esse, testatur Waddingus. Sequuntur præterea varix Orationes, quarum alix aliis certius Francisci sunt; tum Testamentum ejusdem Sancti, ejusdemque Testamenti Laudes, quibus tomus, seu liber primus Opusculorum clauditur. Testamentum, quod certo Francisci est, dedi in Commentario prævio § 27. Laudes alium habent auctorem, sed hæcenus ignotum.

CAPUT II.

De Opusculis in libris secundo et tertio contentis.

Dux Minorum Regule ab illo scriptæ:

Tomum secundum Opusculorum S. Francisci Waddingus orditur a Regula Fratrum Minorum, quam primam appellavit, qualis revera est e duabus, quæ hodieque vulgatæ existant; sed, ut mihi videtur,

non omnium prima, quas scripsit S. Franciscus. Ne actum agam, adeat, si lubet, studiosus lector, quæ super hoc argumento disserui in Commentarij prævio § 11. Primam Regulam ab Innocentio III viva vocis oraculo probatam fuisse, constat apud omnes, tam antiquos, quam recentiores; sed horum aliqui apud Waddingum laudati, id factum, statuunt præpropere anno 1206 aut 1207, alii justo serius anno 1212, aut 1211, quem annum ceteris prætulit Waddingus in Annotatis, sed in Annalibus annum 1210; ego vero in Commentario prævio § 7 ostendi, id contigisse anno 1209, ac rei seriem exposui ibidem § 11. Quæ sequitur, omnium ultima est, quam S. Franciscus Minoribus suis scripsit, et hi hæcenus observant ab anno 1225, quo eam Honorius III, Innocentij III in summum Pontificatum successor, bulla edita confirmavit. Rationes hujus Regulæ scribendæ, utque scripto confirmaretur, petendi, ac totius rei gestæ ordinem explicavi in Commentario prævio §§ 21 et sequenti. Eandem ipsamet S. Francisci manu exaralam inter sacras reliquias in ipsius conventu Assisiensi, atque ipsam etiam confirmationis Bullam, plumbo Pontificio munitam, anno 1619 a se visas esse, asserit Waddingus.

AUCTORE
C. S.

51 Sequens Opusculum hunc ibi titulum habet: Laudes Secundæ Regulæ (omnium scilicet ultimæ) Fratrum Minorum a B. Patre prolatae. Cum breve sit, totum describo. Fratres mei et filii charissimi, præclare nobiscum actum est in concessione hujus Regulæ. Hæc enim, quæ nobis proponitur, liber est vitæ, spes salutis, arrha gloria, medulla Evangelij, via Crucis, status perfectionis, clavis paradisi, pactum æterni fœderis. Nemo vestrum est, qui ignoret, quantum emolumenti conferat nobis sacra Religio, cum collectator et adversarius noster ad omnes dolos vel cogitandos vel explicandos mirus sit artifex, atque omnia, quæ nocere possunt, pro laqueis habeat. Unde complures, nisi Religionis beneficio muniti essent, in summum discrimen adduxisset. Hanc ergo vestram Regulam scitote omnes, et in alleviatione tædij, et memoria præstiti juramenti, cum interiore homine de ea confabulamini, cum intentione eam adimplendi semper præ oculis portate; imo et cum ipsa debetis mori. Rationes pro his Laudibus S. Francisci ut auctori attribuendis, et annotationibus ad easdem, legis apud laudatum editorem.

secundæ Regule laus.

E

52 Subditur Prima Regula sanctimonialium S. Claræ, a B. Francisco pro eisdem conscripta. Fuerunt quidem aliqui etiam ex Franciscanis, qui negarunt aut dubitaverunt, an Francisci esset, an alterius: sed Francisco illam indubitanter adscribit Waddingus, tam ibidem, quam in Annalibus ad annum 1224 num. 1, ubi tamen in ea partem aliquam concedit Cardinali Hugolino his verbis: Uterque tam Cardinalis, quam Franciscus, supererat Operi, et leges observandas simul ferebant, aptantes Minoriticas femineæ fragilitati. Licet hæc ipsa Clara optarit et petierit, tamen Cardinalis, dum eas simul cum S. Francisco scriberet, non poterat se cohibere a lacrymis, considerans virginum fervorem, muliebri infirmitate superiorem. Dum hæbat in verbo aliquo vel periodo Franciscus, Hugolinus suam operam interponebat, et circa quedam mitiganda vel cautius præcipienda suum dabat consilium; qui etiam ex institutione, quam superius diximus aliis monialibus præscripsisse, quedam huic Regulæ inseruit. Waddingo consensit Cuperus noster in Commentario prævio ad Vitam S. Claræ die 12 Augusti § 2, ubi consuli potest, ac simul legi ratio hujus Regulæ scribendæ, ceteraque huc spectantia.

Scriptis item
Sanctus Regule
S. Claræ

F

55 De eadem Regula aliisque monitis, quæ S. Franciscus Claræ et sociabus ejus scripta reliquit, Clara ipsa in suo Testamento apud laudatum Cuperum § 5, num. 42 meminit hoc modo: Postea scripsit (Franciscus) nobis formam vivendi, et maxime ut in sancta paupertate semper perseveraremus. Nec contentus fuit in vita sua nos hortari multis sermonibus et exemplis ad amorem et observantiam

et sociabus
ejus, alteramque
Tertiariis.

AUCTORE
C. S.

observantiam sanctissimæ paupertatis; sed et plura scripta nobis tradidit, ne post mortem suam ullatenus declinaremus ab ipsa etc. *De ejusdem virginis per Franciscum ad sanctiorem illam vitam conversione, quæ anno 1212 contigit, consule Commentarium prævium § 15. Regulam Tertii Ordinis, quorum alumni Fratres ac Sorores de Pœnitentia et Tertiarii S. Francisci appellantur, ejusdem Sancti Opus esse, diximus § 20 Commentarii prævii contra aliquos, qui contrarium senserunt. Huic Ordini initium datum anno 1221, aliæque ad eundem spectantia eodem § reperiet lector; ut necesse non sit de eodem hic agere. Cum eadem Regula Waddingus tomum secundum Opusculorum S. Francisci claudit.*

Collationes
qua ratione
illius sint:

54 Primum tertii tomi Opusculum Waddingus Collationes monasticas, sive ad Fratres inscripsit, atque in collationes seu capita viginti octo partitus est, et singulis ipse ferme titulos præfixit; neque eas in ullo codice sic dispositas, aut simul scriptas editasque reperit, sed ex variis collectis in eum ordinem redegit. Quibus auctoribus hic maxime usus sit, lectorem ibidem monuit his verbis: Pauca ex frequentibus et salutaribus consiliis, quibus discipulos erudit (S. Franciscus) diversi signarunt auctores. Pisanus, Speculum vitæ Francisci, et codiculus quidam vetustus Ms., Italico idiomate exaratus, mihi a Fano, Piceni urbe ad Metaurum amnem exstructa, transmissus, plus ceteris præstiterunt. Quam ab unoquoque Collationem accepit, ad singulas notabo. Itaque non eo titulo Opusculum hoc S. Francisco attribuitur, quod ipsemet illud conscripserit; sed quod contineat salutaria monita, quæ ab illo discipulis suis subinde ore tradita apud varios leguntur. Hinc etiam pro varietate auctorum, ex quibus collationes illæ collectæ sunt, aliæ aliis certius Franciscum eo, ut dictum est, modo auctorem habent, ac reliquis istæ certius, quæ ex primis ejusdem Sancti biographis, Thoma Celanensi, Tribus Sociis sanctoque Bonaventura excerptæ sunt.

ejusdem est
Officium de
Passione Do-
mini.

55 Dubium non est, quin S. Francisci Opusculum sit, quod ibidem sequitur Officium passionis Dominicæ. Ab anonymo cœvo scriptore Vitæ S. Claræ Assisiensis in Opere nostro tom. II Augusti pag. 761, num. 50 vocatur Officium Crucis, dum de eadem sancta abbatissa ait: Officium Crucis, prout Crucis amator Franciscus instituerat, didicit, et affectu consimili frequentavit. Nec aliud indicavit Marianus Florentinus supra num. 2 inter Francisci Opuscula recensens quoddam devotum Officium in honorem Domini nostri Jesu Christi, quod secundum solemnitates variabat: nam et editum a Waddingo sic variat. Unde vero illud acceperit Waddingus, edideritque, ipsiusmet verbis accipe. Primum (inquit) hujus Officii exemplar mihi occurrit in primo codice Ms. Assisiensi, sæpius a me citato. Secundum mihi ex civitate Bononiensi transmisit reverendissimus pater Benignus Genuensis, supremus nostri Instituti rector, anno Domini mxcix. Tertium obtulit Bartholomæus Cimarelli, provincie Picenæ vir doctus... in primo volumine Annalium nuper a se editorum lib. 1, cap. 8. Aliud se vidisse penes Augustæ memoriæ imperatorem Maximilianum juniorem, magnaque devotione ab eodem quotidie frequentatum, mihi retulit vir æque pius ac doctus R. Pater Henricus Sedulius... Non eadem horum exemplarium series in disponendo hoc Officio pro statutis anni temporibus. Parvi tamen est momenti discrepantia, nec ulla est ferme in verbis Officii. Clariorem sequor codicis Assisiatis dispositionem. Hactenus laudatus editor Waddingus.

Canticum solis
Italicum

56 Sequuntur tria Cantica, vulgari ejus temporis sermone Italico composita. Primum recensetur in libris Conformitatum Pisani, conformit. 25, parte secunda primæ editionis Mediolanensis anni 1310 fol. ccc et sequenti, cum hac præmissa notitia: Composuit etiam B. Franciscus aliquas in vulgari Laudes, et has composuit, postquam a Christo certificatus fuit de gloria paradisi obtinenda. Et quia sol præ ceteris Deo similatur (nam vocatur Do-

minus Jesus SOL JUSTITIÆ) dictas laudes vocavit D CANTICUM FRATRIS SOLIS. Quas a sociis faciendo cantari coram episcopo Assisii et potestate Assisii, qui erant in summa discordia ad invicem, statim ad concordiam et pacem mutuam devenerunt. Canticum est istud, et intitulatur: « Laus » de creaturis, quam fecit B. Franciscus, quando certificavit eum Deus de regno suo. » Non tamen integrum tunc composuisse dicitur: nam in ipso Cantico ibidem interponitur hoc monitum: Sequentem versum fecit B. Franciscus et præfatis addidit, quando coram episcopo Assisii et potestate fecit præfatas Laudes decantari, ut ad concordiam veniret; quod et factum est.

57 Rursus post eundem versum denuo legitur: Istum versum sequentem apposuit B. Franciscus, quando sibi de die mortis suæ a Christo revelatum fuit. Waddingus, qui eandem editionem secutus est, et præter annotationes Latinam Cantici interpretationem adiecit, primum e duobus istis versibus sic reddidit: Lauderis, mi Domine, propter illos, qui pro tuo amore offensas dimitunt, et patienter sustinent tribulationem et infirmitatem. Beati illi, qui in pace sustinuerunt, quia a te, Altissime, coronabuntur. Alterum vero sic: Lauderis, mi Domine, propter sororem nostram mortem, quam nullus vivens potest evadere. Væ illis, qui moriuntur in peccato mortali! Beati illi, qui in hora mortis suæ inveniunt se conformes tuæ sanctissimæ voluntati; mors enim secunda non poterit eis nocere. Laudate et benedicite Dominum meum, gratificamini et servite illi, omnes creaturæ cum magna humilitate.

quibus tempo-
ribus

58 Idem scriptor in Annalibus ad annum 1224 num. 52 et sequentibus ista pluribus exposuit, quæ ego hic solum compendiose narro. Scribit ille, S. Franciscum cum eo anno, suadente ac curante fratre Elia, in cellula juxta monasterium S. Damiani e morbo decumberet, ibique etiam dæmonum præstigiis quadraginta dies jacuisset insonnis, tandem celesti voce de afflictionum suarum mercede edoctum, surrexerat et lecto, et cum advocata S. Clara de providentia Dei ac pietate erga homines sermonem protraxisset, donec ad prandium vocarentur: sed ad primam vel alteram buccellam fixis in cælum oculis primo suspensum hæsisset, atque exclamasse: Benedictus gloriosus et superexaltatus sit Dominus. Deinde vero cum vehementi motu prosiliisse e mensa, procubuisse in terram, et post integræ horæ ecstasim fratri Leonardo indicasse, se de sua æterna beatitudine divinitus certiore factum esse. Subdit, ipsum post hæc paulisper meditatam, in prædictum canticum prorupisse, monito socio, ut verba calamo exciperet; ac desiderasse, ut ab omnibus mandaretur memoriæ, a fratribus suis recitaretur quotidie, et meliori metro donaretur a fratre Pacifico, docto istius sæculi poeta, qui ante accessum ad Ordinem Minorum a Frederico secundo imperatore Rex versus fuerat dictus. Hæc de prima ac potissima Cantici parte; de duabus aliis ipsiusmet verba subjungo.

et quibus de
causis

59 Paucos post dies evenit, ut magnæ excitarentur turbæ Assisii inter episcopum et urbis consules. Ille interdixit his sacra, hi interdixerunt omnem cum episcopo paciscendi rationem, jusseruntque, ut nihil ille suisve venderetur, aut vicissim ab eis emeretur. Tanto dissidio Vir sanctus compatiens, dolebat, neminem esse, qui de pace superinducenda tractaret. Addens itaque præcedentibus versiculum hunc, LAUDERIS MI DOMINE, PROPTER ILLOS etc., jussit, ut socii confidenter pergerent ad proceres civitatis, et suo nomine rogarent, ut ad episcopum vellent accedere. Quibus constitatis in conspectu pontificis, absque rubore, velut Dei præcutores, alternis illi canerent choris prædictum Canticum cum adjuncto versiculo. Jussa peregerunt socii, conveneruntque in unum ad sancti Viri preces (quas non audebant repellere) qui inter se dissidebant, auditisque simplicibus et candidis ejus carminibus, quibus Deus occultam impertitit

Sanctus com-
posuisse dica-
tur

A impertit virtutem, mirabiliter in mutuos irruerunt amplexus, utrimque veniam exposcentes.

a Waddingo

40 Post hæc ductus Fulgineum per fratrem Eliam, ut loci vel aeris mutatione melius haberet, aliquid dolorum sensit lenimen; sed omnino non tollendos ad mortem usque, hæc intellexit ratione. Magnus immisus Eliæ sopor; deinde facta visio cujusdam grandævii senis, aspectu venerabilis, infula pontificia et albis vestibus induti, monentis, cum patientia tolerandos Francisco labores per biennium; quo expleto, per mortem liberandum, et ad consummatam doloris expertem requiem transferendum. Retulit, quæ vidit, Viro sancto, qui similiter sibi indicatum respondit; exultansque in spiritu tam de promissa sibi denuo gloria æterna, quam de statuto tempore, quo se hoc ergastulo oporteret exire, adjunxit ad superiora carmina, quæ sequuntur: LAUDERIS, MI DOMINE, PROPTER SOROREM NOSTRAM MORTEM etc. Monumenta, ab Annalista ibidem allegata; sunt Legende Gregorii IX ac Trium Sociorum; per quarum primam si eam designare voluerit, quam, eodem mandante Pontifice, Thomas Celanensis conscripsit, recte illa laudare potuit pro Sancti morbo, curaque, quam pro illo gessit frater Elias, et visione Fulgini habita, uti et S. Bonaventuram pro admisso in Ordinem Rege versuum, seu poeta laureato, qui deinde dictus fuit frater Pacificus.

B exponitur.

41 Sed tam in hac, quam in Trium Sociorum Legenda frustra quæsi, quæ modo retuli de ejusdem Sancti commoratione apud monasterium S. Damiani ac gestis ibidem, de restituta inter episcopum et rectores civitatis Assisiensis concordia, deque insertis hac, ac deinde revelata mortis de causa versiculis in Canticis, de quo nulla prorsus ibi, non magis, quam apud biographum ac S. Bonaventuram fit mentio. Dicendus ergo est Waddingus ea legisse in Legendis antiquis et Chronico Mariani Florentini, quæ præterea citavit, sed quorum hoc scriptum est sæculo xv inchoato, illæ ignotæ mihi ætatis ac fidei sunt. Quod ad Canticum ipsum attinet, non exstat illud in ejusdem Pisani Operis editione Bononiensi anni 1390, sive quod hujus editionis adornator crediderit, non recte S. Francisco adscribi, aut Francisci quidem esse, sed non a Pisano eidem Operi insertum, sive alia de causa, quam nescimus. Porro idem Canticum, sive argumentum ejus sive phrasim spectes, plane congruit pio genio Francisci, cui solemne fuit Deum in creaturis laudare, et has fratres ac sorores suas appellare, ut alibi dictum est.

Duo alia cantica Italica, quorum unum

C 42 Secundum Canticum, Italice pariter compositum, Waddingus recensuit ex tomo IV Operum S. Bernardini Senensis sermone A extraordin., ubi S. Francisco tribuitur. Addidit et Latinam ejusdem interpretationem Henrici Chiffellii Antverpiensis, et quia quandam poeticam descriptionem conflictus cum amore divino continet, censuit cum eodem S. Bernardino, illud præcipue referendum esse ad ineffabiles illos, ut loquitur, in monte Alverna conflictus, quibus amoris pugil Franciscus ab ipso Amore, quinto sauciatus vulnere, totus amor evasit: quæ conjectura haud inverisimilis est. Ut tertium, quod ibidem subditur, Canticum inter S. Francisci Opuscula recenseret, movit Waddingum unus codex Ms. Assisiensis, laudatque S. Bernardini auctoritas, apud quem, ait, ejusdem principium sub nomine S. Francisci legi tom. IV Sermonum illius, Sermon. 16 extraordinario, ac pro reliqua parte lectorem remitti ad Sermonem Feria sextæ Parasceves, ubi integrum legitur.

B. Jacopono ab aliis adscribitur.

45 Monuit tamen, idem Canticum in aliquibus editionibus Opusculorum B. Jacoponi, seu Jacobi de Benedictis, huic, non S. Francisco, adscribi. Duas autem horum editiones memorat in Scriptoribus Ordinis Minorum, primam scilicet Romanam anni 1338, alteram auctiorem Venetam anni 1617. Mihi neutra ad manum est; sed altera, Neapoli facta anno 1613 ex recensione Joannis Baptistæ Modii, aliquot ejusdem Beati Canticis aucta ex antiquo Ms., ut libri titulus præfert. Hinc nescio, an Canticum, de

quo nunc agimus, in duabus prædictis editionibus Romana ac Veneta etiam legatur, et utrum in Veneta exstat ex recensione Modii, an ex alio antiquo Ms. Waddingus præter codicem Assisiensem sanctumque Bernardinum pro sua sententia laudat etiam ipsum Canticum auctorem, quod in eo multa habeat, inquit, de inflictis vulneribus, de apertis sibi ostiis, aliaque id generis, quæ magis propria Francisci videntur, nimirum ob impressa ipsi sacra stigmata, post quæ illud ab eo compositum putavit. Non inepta quidem est hæc observatio, fallere tamen potest, quia ejusmodi phrasæ de anima divino amore sauciata, qualis erat Jacoponi, recte accipi possunt. Ut sit, ibidem legi potest Waddingus, qui etiam addidit Latinam Canticum interpretationem, vario carminum genere compositam a Jacobo Lampugnano e Societate nostra. Progredior ad alia.

44 Ad S. Francisci oracula procedit Waddingus, quæ in Apophthegmata quinquaginta septem, colloquia quadraginta et unum, Prophetias sedecim, Parabolas duas, Exempla quinque, Benedictiones septem, Oracula et Sententias triginta distribuit, collegitque ex variis scriptoribus, quos ad singula annotavit. Hinc denuo fit, ut non omnia æque certo Francisci sint, sed illa præ ceteris certius, quæ ex primis ejusdem biographis sunt accepta. Observo tamen, varia ex eis, pro quibus a Waddingo solum laudantur Pisanus, alique recentiores, legi apud vetustiores, ex quorum auctoritate S. Francisco omnino adscribenda sunt. Referamus aliqua, quæ mutatis parumper vocibus habent Tres Socii, quos sæpe quidem in Annalibus ex aliis, ut opinor, laudavit Waddingus, sed eorum Opusculum non habuit, uti alibi observavi. Apophthegma secundum apud eos legitur in Appendice superius edita num. 24; tertium num. 14; quintum num. 20; septimum num. 22; octavum num. 25; nonum num. 28. Tandem tertium Opusculorum S. Francisci totum seu librum Waddingus concludit cum sedecim sententiis, præfatus hoc modo: In secundo codice Ms. Assisiano habentur sub nomine Francisci sequentes sententiæ, quarum aliqua ipsius Sancti propria sunt; alia vel expresse inveniuntur apud quosdam ex sanctis doctoribus, vel ex eorum sunt doctrina compactæ. His familiariter utebatur Franciscus ad suorum instructionem.

45 Superest, ut pauca dicamus de Opusculis, quæ velut dubia Waddingus in Appendice recensuit. Primo loco sunt septem sermones breves, quos tamquam a S. Francisco Hispanice scriptos solus edidit Rebolledus prima parte Chronicorum, et Latine reddidit Waddingus. At suspectos illos merito hic habet, tum quod ab unico, eoque recentiore primo vulgati sint, tum quod eorumdem, ut inquit, sit nimis culta et compta Hispanica phrasim, Boticis scriptoribus tam grata, quam familiaris. Quam ob rem suspicatus est, eorumdem materiam ex variis quidem Francisci sacris monitis acceptam, sed dispositionem formamque et stilum ipsiusmet Rebolledi esse. Addere poterat, in sermone septimo, qui de Sacerdotum obligatione inscriptus est, quædam legi parum conformia iis, quæ S. Franciscus in Epistola 12 scripsit. In hac enim frequentem aut saltem quotidianam Missæ celebrationem fratribus suis presbyteris ex reverentia dissuasit; in sermone hoc etiam laicos ad frequentem communionem jubet invitari. Sic enim ait: Hortari etiam (presbyteri) debent poenitentes ad frequentem eorum confessionem et sanctissimam Christi Corporis communionem. Si enim hic cibus est animæ, sine quo languet et marcescit; cur non quotidie ad mensam, in quo * proponitur cunctis, cuncti sedere et manducare desiderant? etc. Qui hæc cum dictis supra a num. 19 contulerit, facile perspiciet, hunc sermonem non esse ejusdem auctoris, cujus est illa Epistola.

46 Sequens Opusculum, cui titulus est: Sex præcipuæ rationes, quare Deus Optimus Maximus Religionem Minorum suæ concesserit Ecclesiæ, S. Francisco non obscure adjudicavit Waddingus, cujus

AUCTORE C. S.

Alia quædam apud Waddingum S. Francisco tributa.

E

Alia etiam dubia, an Francisco sint,

F

* qua

et ipsi male adscripta.

AUCTORE
C. S.

cujus verba suffecerit recitasse. Opusculum hoc (inquit) in lacera et vetusta charta pergamena mihi occurrit eo modo, quo transcripsi, in bibliotheca Minorum convent. Assis.; sed in Firmamento Trium Ordinum fol. 22, in Manuali Minorum, et aliis vetustis codicibus aliter habetur, sæpiusque ipsius Francisci et B. Claræ fit mentio, tamquam qui in testimonium vel in exemplum adducantur. Qui excusis his, etiam satis vetustis, adhæserit libris, non immerito affirmabit, alterius a Francisco hoc esse Opusculum. *Ultimum Opusculum est decem perfectionum veri Religiosi, et perfecti Christiani, de quo ibidem laudatus editor hæc præmisit:* In fine codicis Ms. Hiberni recitabantur, ut inferius, hæc Perfectionis viri Religiosi sub nomine D. Francisci, tamquam ab illo scriptæ. Eas tamen non scripsisse, sed habuisse sanctum Virum, probant Firmamentum fol. 25. Manual. Minorum ad initium, et Rodolphus lib. II Histor. Seraph. fol. 169, licet ipsi, tam in Opusculo quam in titulo, inter se discrepent.

Opusculorum
editoris epilo-
gus:

47 Coronidis loco hic addo ejusdem editoris apostropham ad lectorem, quæ sic habet: Hæc sunt, amice lector, quæ reperiri potui, sancti Viri vel certa vel dubia Opuscula. Desideratur adhuc aliud de spirituali lætitia et acedia, hujusque remedio, a Mariano in suo indiculo relatam. Alii volunt, sanctum Virum calamo signasse, quidquid in toto itinere peregit aut vidit notatu dignum, dum pro Jacobi apostoli corpore visendo in Compostellam se contulit, ITINERARIUMQUE COMPOSTELLANUM inscripsisse. Alii demum citant ejusdem Tractatulum de Oratione. Nihil horum, etsi diligenter a me per-

quisitum, huc usque apparuit. Si fors occurrerit, D. communis faciam juris. . . Vitæ historia, quæ sequitur, ipsa eadem est, quam Bonaventura docto et pio stylo contexit; sed quæ refert sancti Patris Apophthegmata et sententias, tertio tomo Opusculorum suis locis inseruimus, quædamque ex multis miraculo omisimus, ut libentius ad brevioram Vitam legendam lector accedat. *De prætermisissis a Waddingo in Vita per S. Bonaventuram scripta lectorem in Annotatis monui.*

48 Præter Opusculum De Spirituali lætitia etc. in eodem Indiculo suo Marianus etiam memoravit quasdam Laudes in vulgari ad Sorores sanctæ Claræ, nisi forte per has indicare voluerit Cantica Italico sermone conscripta, de quibus supra egi, nec ille alias meminuit. Apud Waddingum desiderantur præterea, quæ Sanctus ad eandem scripsit de servanda paupertate, cum S. Clara in suo Testamento de illo dicat: Nec contentus fuit in vita sua nos hortari multis sermonibus et exemplis ad amorem et observantiam sanctissimæ paupertatis; sed et plura scripta nobis tradidit, ne post mortem suam ullatenus declinarem ab ipsa. *Nequeunt hæc de Regula accipi; de hac enim jam præmiserat ibidem: Scripsit nobis formam vivendi, et maxime ut in sancta paupertate semper perseverarem; sed nec verisimiliter exponi possunt de duobus brevissimis Epistolis ad eas datis et a Waddingo recensitis; cum in harum una solum de servanda paupertate expressa fiat mentio, nec illæ plura scripta proprie dici possint. Atque hic Analectis de S. Francisco, jam satis prolizis, finem impono.*

forte aliqua
alia deperdit
vel latentia.

E.

ADDENDA AD DIEM III OCTOBRIS.

C. B.

IN S. GERARDO BRONIENSI.

Pag. 265 et duabus seqq. in Commentario ad Vitam S. Gerardi prævio num. 299, 301 et octo seqq. Chartam, ab Alexandro, Leodiensi episcopo, in monasterii Broniensis favorem anno 1151 emissam, transcripti, eamque Epacta 20 mendose notari, num. 310 editi, et recte quidem, spectata communi Epactas lunares computandi ratione. Verum fuere veteres computistæ nonnulli, qui quovis anno tot numerarent Epactas, quot eodem anno lunæ dies erant die 22 Martii: hac autem servata Epactas numerandi ratione, annus 1151, utpote quo novilunium in diem 5 Martii incidit ac proin 22 mensis hujus dies fuerit vigesima lunaris, cum Epacta 20 recte jungitur. Quapropter, cum posteriori hac Epactarum computandarum ratione usus esse possit præmemorata Chartæ scriptor, nequit etiam hæc ex eo, quod Epacta 20 notetur, in notis chronicis dici

corrupta, dubiumque a leco, quod hoc ex capite de illius sinceritate poterat oriri, penitus evanescit. Ad Glossarii tom. I, pag. 310 Cangium, ubi hic scriptor ea, quæ de quorundam veterum in computandis Epactis methodo jam dixi, universim etiam, ut apparet, ad omnes omnino antiquos extendit; nota tamen perperam id abs illo fieri, uti argumento sunt plures scriptores veteres passim obvi, methodum communem, qua hodieque utimur, in computandis Epactis secuti. Ut ceteros huc minus prope spectantes omittam, ipsiusmet S. Gerardi biographus, qui sæculo circiter integro ante scriptorem Chartæ jam memoratæ floruit, pag. 319, num. 80 in fine annum Christi 939, cui obitum S. Gerardi illigat, cum Epacta 20 componit, quæ tamen non nisi secundum communem Epactas computandi rationem anno illi congruit, ut cuique calculus incunanti manifestum evadet.

F.

ADDENDA AD DIEM IV OCTOBRIS.

IN S. MARSO PRESB. CONFESSORE.

Pag. 341 in Sylloge de S. Marso presb. confess.

Cur hæc Ap-
pendix detur.
Sancti cultus
Essendiæ

Post excusam hanc Syllogen in manus nostras inciderunt quædam Mss. Notitiæ, ad Majores meos olim missæ, sed alieno loco sepositæ, in quibus cum nonnulla legantur de S. Marsi cultu in libera imperiali illustrissimarum canonissarum Essendiæ ecclesia, in qua corpus, seu majorem ejusdem corporis partem, jam ab aliquot sæculis honorari, in Sylloge diximus, ea huc referenda putavi, maxime quod quædam doceant, de quibus in Notitiis ad mea

quæsitæ ex eodem loco remissis altum est silentium. In primis ex istis nuper inventis discimus, S. Marsi festum annum in Essendiæ ecclesia celebrari, aut certe olim celebratum fuisse die 6 Octobris, qua de re posteriores notitiæ silent. Additæ etiam sunt Lectiones de illo, quarum una brevior transcripta notatur ex Ms. Passionali Bodecensi mensis Octobris; altera longe fusior ex pluribus Officii Lectionibus in unum velut Sermonem compacta est, vel ex unico

unico